

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ
Philosophy of the Sufficiency Economy and Capacity Building of
Communities: A Case Study of Ban Thaen Subdistrict Administration
Organization, Ban Thaen District Chaiyaphum Province

อภิชาติ ดวงธิดา¹ ไพรัช บุญประกอบวงศ์² และ สิริติเดช วงศ์ปรัชญา³
Apichit Duangthisan¹ Pairat Bunprakopwong² and Sittidet Wongprachya³
^{1,2,3}คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
อีเมล : apichit10@live.com

วันที่รับบทความ (Received) 1 สิงหาคม 2563

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 23 กันยายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 24 กันยายน 2563

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ เพื่อ 1) ศึกษาบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ต่อเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมหรือส่งผล 3) ศึกษาแนวทางการจัดการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประธานหรือผู้ก่อตั้งกลุ่มในชุมชนพื้นที่ ประชาชนชาวบ้าน จำนวนทั้งสิ้น 20 คน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) ในส่วนบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ต่อเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เกิดจาก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ การเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน และการจัดการเครือข่ายความรู้และการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น 2) ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน คือ ขาดการสนับสนุนในด้านระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร ขาดการสนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสาร ขาดการสนับสนุนในการถ่ายทอดความรู้และการจัดการความรู้ และขาดจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จิตสาธารณะ 3) ส่วนแนวทางการจัดการเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน คือ แนวทางด้านความอดทน ความเพียร ความกล้าหาญและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืน แนวทางด้านการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง แนวทางด้านการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน

คำสำคัญ : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ขีดความสามารถของชุมชน

ABSTRACT

This research was conducted 1) to study contexts of Ban Thaen Subdistrict Administration Organization, Ban Thaen District, Chaiyaphom Province. concerning with Philosophy of the sufficiency economy and capacity building of communities, 2) to investigate factors that can lead to problems or affecting obstacles, 3) to find ways of management to strengthen the community, The research is a qualitative research. The research instruments were the study of documents, in-depth interview with local management, community leaders, Chairman of local community group, villager philosopher total of 20 people and observation. The result revealed that. ; 1) The contexts of Ban Thaen Subdistrict Administration Organization Ban Thaen District Chaiyaphom Province with Philosophy of the sufficiency economy and capacity building of communities was promoting participation in all dimensions, empowering local organization, building a partnership network for all sectors of public and private sectors, and managing the knowledge and learning networks of local communities. ; 2) For the factors that can lead to problems or obstacles affecting included were lack of support for the relationship system and generosity, lack of information database support, lack of knowledge transfer support and knowledge management, and lack of conscience for public and public mind.; 3) The ways of management were endurance approach perseverance, courage and sustainable existence, adaptive approach to keeping up with the changes, guidelines for improving environmental regeneration, and guidelines for the establishment of a community learning center.

Keywords : philosophy of sufficiency economy, community empowerment

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากรอบด้านทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตามแนวทางการพัฒนาแบบประเทศในแถบตะวันตกตามกระแสหลัก ส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและไม่เป็นธรรม อธิปไตยในการจัดการทรัพยากรของประเทศสูญหายไป การละทิ้งภูมิปัญญาและเทคโนโลยีดั้งเดิม ละเลยการพัฒนาชุมชนชนบท เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การขาดความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากร การบริโภคเกินความสามารถที่จะรองรับได้ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศีลธรรมของสังคมเสื่อมลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ทั้งในแง่ระบบคิด และวิถีชีวิตของชุมชน เป็นภาพสะท้อนความจริงให้เห็นถึงการพัฒนาคาดความสมดุลอย่างรุนแรง ซึ่งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังกล่าวสามารถแก้ไขให้ครอบคลุมรอบด้านจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม โดยการพัฒนาชุมชนในเขตเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและนำไปสู่เมืองที่น่าอยู่

โดยภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเมือง และชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผน และร่วมตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มต้นนโยบายจนถึงการประเมินผลนโยบาย เพื่อประชาชนจะสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ ตรงตามความต้องการ และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2553)

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้นสังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้านและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การพัฒนาทางเลือกจึงเริ่มก่อตัวขึ้นเพื่อรองรับผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก โดยเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งหนึ่งในแนวคิดการพัฒนาที่เป็นทางเลือกและทางรอดใหม่ของสังคมไทยก็คือ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งภาครัฐได้น้อมนำแนวคิดการพัฒนาจากพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ไปกำหนดเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชนตามวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยยึดหลักการดำเนินไปบนทางสายกลาง และการพัฒนาบุคคลบนฐานของความรู้ และคุณธรรม โดยแนวทางที่พระราชทานไว้นี้ได้พิสูจน์แล้วว่าสามารถทำให้พสกนิกรในบางพื้นที่ที่มีศักยภาพพร้อมดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะเน้นการสั่งการจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ประชาชนไม่มีโอกาสได้คิดหรือทำอะไรด้วยตนเอง แต่เป็นคำสั่งที่มาจากนโยบายของรัฐบาล โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและความแตกต่างของบริบทที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ ทำให้การพัฒนาประเทศประสบกับปัญหาช่องว่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ เกิดความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทอย่างเห็นได้ชัด ก่อให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีบทบาทในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกมิติ ภาครัฐจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดการให้ประชาชนได้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นของตน เห็นถึงทุนของท้องถิ่นตน เห็นคุณและโทษของการพัฒนาตามกระแสหลัก และน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นตนเอง ผ่านกระบวนการจัดการภาครัฐ กระบวนการการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (เสรี พงศ์พิศ, 2554)

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เป็นองค์การภาครัฐที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความพร้อมที่จะร่วมมือเป็นหนึ่งในเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐสู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น ต่อเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ในสถานการณ์ปัจจุบัน ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมหรือส่งผลต่อ

การพัฒนา และศึกษาแนวทางการจัดการเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ซึ่งสามารถนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชน และทำให้ชุมชนมีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ต่อเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมหรือส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการพึ่งตนเองโดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนเงื่อนไขการมีความรู้คุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่สมดุล มั่นคงและยั่งยืน เป็นกระแสการพัฒนาทางเลือกรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับสังคมไทย
2. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง คือ การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เป็นหนี้เป็นสิน และอยู่อย่างพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันสำหรับสมาชิกในชุมชน แนวทางหนึ่งคือการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำรงชีวิต
3. แนวคิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน คือ ทุกภาคส่วนต้องทำให้เกิดความสมดุลและการเชื่อมโยงระหว่างมิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านสังคม มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติทางด้านการเมืองการปกครอง และที่สำคัญคือ คนในชุมชนจะต้องมีสติ ไม่มีความโลภ ไม่มีกิเลสตัณหา ใช้สติในการดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
4. แนวคิดชุมชนมีความสุข คือ การนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขก็คือการจำกัดความยากจน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ ทั้งความเหมาะสมพอควร ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ความมีจิตสาธารณะ ความรู้รักสามัคคี และมีจิตสาธารณะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการศึกษาที่เน้นสองแนวทางหลักคือการศึกษจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาผ่านการรวบรวมเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในเชิงปฐมภูมิ (primary source) และทุติยภูมิ (secondary source) ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน โดยการรวบรวมและประมวลผลเพื่อจัดทำเป็นรายงานการวิจัย

2. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ดำเนินการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ผู้บริหารและข้าราชการ ตัวแทนชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับท้องถิ่น ตัวแทนชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลด้านการพัฒนาท้องถิ่น ตัวแทนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 20 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 จำนวน 13 คน ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ระดับคณะกรรมการ ระดับอำเภอ ระดับนักวิชาการ ระดับปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวแทนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับท้องถิ่น จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณีในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างความสุขให้ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน โดยผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ในปัจจุบัน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น ในฐานะหน่วยงานภาครัฐ ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้

1.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ โดยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหาและความต้องการตลอดทั้งทุนของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ร่วมกันจัดเวทีชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของชุมชน จัดทำแผนแม่บทของชุมชน ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการจัดการบริการสังคม สนับสนุนองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา พัฒนาระบบการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไขปัญหาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

1.2 เพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การสนับสนุนให้เกิดผู้นำที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมซื่อสัตย์ สุจริต มีธรรมาภิบาล มีแนวคิดระบอบจากข้างใน แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ๆ ก่อน โดยทำตามลำดับขั้น ยึดหลักภูมิสังคมภูมิธรรม การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น หรือภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน เศรษฐกิจวัฒนธรรม ส่งเสริมความ

เข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมคุณภาพชีวิต พัฒนาการรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงพื้นที่ชนบทและเมือง

1.3 สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน บริบทของชุมชนและการก่อเกิดชุมชน ได้แก่องค์กรชุมชนในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการมาอบรมให้ความรู้ เป็นพี่เลี้ยง ให้ทุนกับองค์กรชุมชนบางส่วน หรือประสานงานในการขอทุนให้กับชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนมีความตื่นตัว ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมแบบองค์รวม

1.4 การจัดการเครือข่ายความรู้และการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนในชนบท และการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นและชุมชนในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันทำให้เกิดระบบที่ดี มีความโปร่งใส ไร้ทุจริต ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกระแสหลัก และรู้จักปรับตัวอย่างชาญฉลาด เลือกให้ในสิ่งที่ประโยชน์อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และคงไว้ซึ่งสิ่งดี ๆ โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมอย่างมีปัญญา กล้าหาญ และเพียรทน โดยทำให้เกิดการอยู่รอด พอเพียง และยั่งยืน สร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชน ให้ความรู้แก่ชุมชนในการจัดทำแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงินและสุขภาพ

2. ปัจจัยเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมหรือส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ พบปัจจัย 4 เรื่อง ดังนี้

2.1 ขาดการสนับสนุนในระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองในเชิงอำนาจ การพึ่งพาและพึ่งพิงกันในชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ระบบทางกายภาพและสิ่งมีชีวิต สิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เหนือธรรมชาติ ซึ่งปรากฏในรูปของความคิดความเชื่อและพิธีกรรม และระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลกภายนอก ชุมชนต้องมีระบบความสัมพันธ์กับโลกภายนอก ในด้านการซื้อขาย การแลกเปลี่ยนสินค้า ผลผลิต การช่วยเหลือในรูปของเครือข่ายหรือการรวมกลุ่ม รวมถึงบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทกับการพัฒนาชุมชน รวมตลอดทั้งความกตัญญูรู้คุณทั้งต่อบุคคลและชาติบ้านเมือง

2.2 ขาดการสนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ที่มีการจัดเก็บและค้นหาอย่างเป็นระบบ ขาดการจัดทำประวัติชุมชน แผนที่ดินดิน ผังเครือญาติ ราชัญชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางภูมิปัญญาและศาสนา ทุนทางวัฒนธรรม และข้อมูลด้านแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายเรียนรู้เพื่อเป็นฐานข้อมูลของชุมชน ที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้โดยตรงตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นตน

2.3 ขาดการสนับสนุนในด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ ในด้านการประกอบอาชีพ การบริหารจัดการ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา โดยผสมผสานระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่า ซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีใหม่ คือการขาดการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจวัฒนธรรม การสร้างนวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การค้นหาศักยภาพและปัญหาที่แท้จริงชุมชน การบูรณาการระหว่างกองทุนและงบประมาณ การสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตสาธารณะและจิตอาสา

การสร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ การขาดผู้สืบทอดผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ การขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยไม่เป็นธรรม การละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดั้งเดิม การหลงลืมชุมชนชนบท การขาดแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญา การขาดความตระหนักรู้อย่างแท้จริงต่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางการพัฒนากระแสหลัก ขาดการปรับใช้แนวทางศาสตร์พระราชาด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชนในพื้นที่

2.4 ขาดจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จิตสาธารณะ ซึ่งประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วม การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ความเสียสละ การมีจิตอาสาและจิตสาธารณะ ความจงรักภักดี

3. แนวทางการจัดการเรื่อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ พบแนวทาง 4 เรื่องคือ

3.1 แนวทางการพัฒนาให้เกิดความอดทน ความเพียร ความกล้าหาญ และการดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลัก โดยเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างชาญฉลาด และปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน การปลูกกระแสให้ชุมชนมีความรักและหวงแหนชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และปรับใช้แนวทางการพัฒนากระแสทางเลือกโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชน โดยการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชุมชน และนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม สร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ จัดทำแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงินและแผนสุขภาพ ใช้หลักปัญญา กล้าหาญ เพียรทน รอด พอเพียง และยั่งยืน ร่วมพัฒนาและปรับใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงไปพร้อม ๆ กัน ใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างเสริมให้เกิดสุขภาพดี

3.2 การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง คือปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน เป็นพี่เลี้ยง เป็นโค้ช และเสริมสร้างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก โดยการจัดระบบบริหารจัดการที่ดี มีการเฝ้าระวังในการจัดการปัญหาอุปสรรคอย่างมีส่วนร่วม กำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชนเพื่อเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง การปรับตัวให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลัก โดยไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์กับชุมชน การนำศาสตร์พระราชาด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับชุมชนอย่างเหมาะสม

3.3 การปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ด้วยการสร้างแนวร่วมการพัฒนา และการค้นหาศักยภาพและทุนชุมชน ทั้งทุนธรรมชาติ ทุนทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรม การบูรณาการแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงินและแผนสุขภาพ ให้เข้ากับแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น การทำบัญชีครัวเรือน การฝึกวินัยการออม ศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืน

3.4 การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้

การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชนที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างมีส่วนร่วมทุกมิติ เพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล และสรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทุกด้าน ดังที่ได้สรุปตามประเด็นกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการและแนวคิดรวมทั้งผลการวิจัย โดยมีการอภิปรายผลและบทสรุป ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 1 เรื่องบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ้น อำเภอบ้านแพ้น จังหวัดชัยภูมิ ต่อการจัดการเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ในปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ้น ในฐานะหน่วยงานภาครัฐ ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้ คือ

1.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ โดยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหาและความต้องการตลอดทั้งทุนของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ร่วมกันจัดเวทีชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของชุมชน จัดทำแผนแม่บทของชุมชน ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการจัดบริการสังคม สนับสนุนองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา พัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไขปัญหา สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม โดยน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม สร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ จันตวีร์ เกษมสุข (2557) โดยเน้นให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผนการติดตามประเมินผลและการรับประโยชน์จากการพัฒนา โดยอาศัยกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม

1.2 เพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การสนับสนุนให้เกิดผู้นำที่มีคุณภาพ ซื่อสัตย์สุจริต มีธรรมาภิบาล การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมคุณภาพชีวิต พัฒนาการรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงพื้นที่ชนบทและเมือง ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจวัฒนธรรมและภูมิ โดยน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม เพิ่มศักยภาพให้กับผู้นำและองค์กรชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความ

ข้อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ เกศสุตา โกคันนิตย์ (2562) ที่ว่าวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการพัฒนา การบริหาร การเรียนรู้ การพัฒนาจิตสำนึก ทน การเงิน วัสดุอุปกรณ์ ลดความเสี่ยง มีแผนฉุกเฉิน เป็นการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน

1.3 สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน บริบทของชุมชนเกิดจากการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือไตรภาคีเครือข่าย ได้แก่ องค์กรชุมชนในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กรภาครัฐในรูปคณะกรรมการสภาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนมีความตื่นตัวและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม องค์กรต้องสร้างให้เกิดความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วม และมีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องการกระจายอำนาจของท้องถิ่นตามแนวทางการจัดการภาครัฐ ให้ท้องถิ่นร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการพัฒนาระหว่างชุมชน โดยการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวีณี รอดสิน (2554) ศึกษาชุมชนเข้มแข็ง พบว่า การกำเนิดชุมชนเข้มแข็งเกิดจากการเข้ามาทำงานวิจัย ประกอบกับการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนจากภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชนได้รับการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน

1.4 การจัดการเครือข่ายความรู้และการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น โดยการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนในชนบท และการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นและชุมชนในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันให้เกิดระบบที่ดี มีความโปร่งใส ไร้ทุจริต ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกระแสหลัก และรู้จักปรับตัวอย่างชาญฉลาด เลือกให้ในสิ่งที่เป็นอย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และคงไว้ซึ่งสิ่งดี ๆ โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เหมาะสมอย่างมีปัญญา กล้าหาญ และเพียรทน โดยทำให้เกิดการอยู่รอด พอเพียง และยั่งยืน สร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชน ให้ความรู้แก่ชุมชนในการจัดทำแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงินและแผนสุขภาพ โดยการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม สร้างเครือข่ายความรู้และการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญารัตน์ กิ่งก้า (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การ

สนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 2 เรื่องปัจจัยเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมหรือส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค 4 ข้อ ดังนี้

2.1 ขาดการสนับสนุนในระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองในเชิงอำนาจ การพึ่งพา พึ่งพิงกันในชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งปรากฏในรูปของความคิด ความเชื่อและพิธีกรรม และระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลกภายนอก ในด้านการซื้อขาย การแลกเปลี่ยนสินค้า ผลผลิต การช่วยเหลือในรูปของเครือข่ายหรือการรวมกลุ่ม รวมถึงบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทกับการพัฒนาชุมชน โดยการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความสัมพันธ์และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์เครือญาติ และประเพณีเก่า ๆ ที่แตกสลายลง เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ ควบคู่ไปกับคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพทางการเมืองในปัจจุบันมีการแข่งขันกันเป็นผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น จึงเกิดความขัดแย้งไม่มีความเอื้ออาทรกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ บรรเลง อินทร์จันทร์ และคณะ (2561) ได้เสนอภาพของชุมชนที่มีการจัดระเบียบสังคมที่เอื้อให้สังคมมีความสุขและมีความพึงพอใจในชีวิต ว่าเป็นชุมชนที่มีสมาชิกร่วมกันสร้างความไว้วางใจต่อกัน ซึ่งถือว่าเป็นทุนสังคมที่จะช่วยให้สังคมสามารถพัฒนาการจัดการต่าง ๆ เพื่อเอาชนะปัญหาที่ชุมชนต้องเผชิญ

2.2 ขาดการสนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ที่มีการจัดเก็บและค้นหาอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นฐานข้อมูลของชุมชน ที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้โดยตรงตามความต้องการของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบราชการเป็นการสั่งการจากเบื้องบนสู่ล่าง จึงเป็นข้อมูลที่ไม่ตรงกับบริบทความเป็นจริงของชุมชนท้องถิ่น ไม่สอดคล้องกับการนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน โดยการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนท้องถิ่นไม่มีการทำแผนที่และประวัติศาสตร์ชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิไลวัจน์ ฤกษ์ณะฤทธิ (2561) เรื่องศาสตร์พระราชากับการพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมโลก ที่นำมาประยุกต์ใช้ฟื้นฟูให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมกับสังคมไทยได้อย่างเป็นที่เป็นที่ประจักษ์ตามศาสตร์พระราชากว่าสี่พันกว่าโครงการ และยังนำไปประยุกต์ปฏิบัติในการพัฒนาต่างประเทศในสังคมโลกอีกด้วยจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ขาดการสนับสนุนในด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ในชุมชนในด้านการประกอบอาชีพ การบริหารจัดการ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา โดยผสมผสานระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่า ซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีใหม่ คือการขาดการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจวัฒนธรรม การสร้างนวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การบูรณาการระหว่างกองทุนและงบประมาณ การสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตสาธารณะและจิตอาสา การขาดจิตสำนึกใน

การดูแลรักษาและวางแผน การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยไม่เป็นธรรม การละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดั้งเดิม การหลงลืมชุมชนชนบท การขาดแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญา การสร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน การค้นหาศักยภาพและปัญหาที่แท้จริงชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ การขาดผู้สืบทอดผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ การขาดความตระหนักรู้อย่างแท้จริงต่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางการพัฒนากระแสหลัก ขาดการปรับใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมและให้เกิดองค์ความรู้ โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้และการถ่ายทอดความรู้เกิดจากหน่วยงานภาครัฐสั่งการเป็นนโยบายมาให้ชุมชนปฏิบัติ ไม่ได้เกิดจากองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากบริบทหรือศักยภาพของชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ นางเยาว์ อุทุมพร (2558) ที่เสนอแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพของชุมชน แนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการศึกษา การจัดทำฐานข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.4 ขาดจิตสำนึกประโยชน์ส่วนรวม จิตสาธารณะ ซึ่งประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วม การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ความเสียสละ การมีจิตอาสาและจิตสาธารณะ ปัญญา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางการพัฒนากระแสหลักทำให้ชุมชนท้องถิ่นให้ความสำคัญและยกย่องยอมรับกับสภาพวัตถุนิยมมากกว่าสภาพจิตใจหรือจิตสาธารณะ จึงทำให้ต่างคนต่างแสวงหาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ขาดจิตสาธารณะ ชุมชน โดยการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่น โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ เกศสุตา โภคานิตย์ (2562) ที่ว่าวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการปลูกจิตสำนึก จิตสาธารณะและจิตอาสา

3. จากวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 3 เรื่องแนวทางการจัดการเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบแนวทางในการพัฒนา 4 หัวข้อ ดังนี้

3.1 แนวทางการจัดการให้เกิดความอดทน ความเพียร ความกล้าหาญและดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลัก โดยเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างชาญฉลาด และปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และปรับใช้แนวทางการพัฒนากระแสทางเลือกโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชน โดยการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชุมชน และการปลูกกระแสให้ชุมชนมีความรักและห่วงใยชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม สร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งที่ประสบความสำเร็จ จัดทำแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงินและแผนสุขภาพ ใช้หลักปัญญา กล้าหาญ เพียรทน รอด พอเพียง และยั่งยืน ร่วมพัฒนาและปรับใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงไปพร้อม ๆ กัน ใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผน น้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้นั้น ต้องใช้เวลาพอสมควร

จะไม่เห็นผลในในระยะสั้นเหมือนแนวทางการพัฒนากระแสหลัก จึงต้องปลูกฝังให้เกิดความอดทน ความเพียร ความกล้าหาญ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2560) ที่ได้เสนอมิติความการพัฒนาที่สมดุล หัวใจของความพอเพียง หลักในการสร้างนโยบาย เพื่อเชื่อมต่อไปกับอนาคตที่ยั่งยืน โดยการสร้างทักษะใหม่ ๆ การสร้างความสมดุลมนุษย์กับธรรมชาติ ผ่านเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน ที่มีการกระจายความมั่งคั่งและโอกาสอย่างถ้วนทั่ว และเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน แต่ผู้วิจัยมีความเห็นไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในด้านการจัดการภาครัฐ ที่สั่งการเป็นนโยบายจากบนลงล่างโดยไม่ได้ดูศักยภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่

3.2 แนวทางการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง คือปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน และเสริมสร้างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและมีความสุขอย่างยั่งยืน โดยการจัดระบบบริหารจัดการที่ดี มีการเฝ้าระวังในการจัดการปัญหาอุปสรรคอย่างมีส่วนร่วม กำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชน เพื่อเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง การปรับตัวให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลัก โดยไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์กับชุมชน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับชุมชนอย่างเหมาะสม น้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม ยึดหลักประหยัด ลดความฟุ้งเฟ้อ ยึดหลักประหยัด ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ ปฏิบัติตนในทางที่ดี ประพฤติตนตามหลักศาสนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์มันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยไม่เลิกละเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะไม่ได้คำนึงถึงบริบทของชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรม เราต้องเลือกที่จะปรับตัวอย่างชาญฉลาด เลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดของ นางเยาว์ อุทุมพร (2558) ที่เสนอแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพของชุมชน แนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการศึกษา การจัดทำฐานข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ขวัญมณเฑียร (2556) หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รู้ถึงปัจจัยหรือกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มๆ ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนก็จะทำให้กลุ่มเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาเพิ่มขึ้น อีกทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่ดูแลและส่งเสริมหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นๆ ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น แต่ผู้วิจัยมีความเห็นไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในด้านการจัดการภาครัฐยึดหลักการพัฒนากระแสหลักมากกว่ากระแสทางเลือก

3.3 แนวทางการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ด้วยการสร้างแนวร่วมการพัฒนา และการค้นหาศักยภาพและทุนชุมชน ทั้งทุนธรรมชาติ ทุนทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรม การบูรณาการแผนของคนในชุมชนให้เข้ากับแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น การทำบัญชีครัวเรือน การฝึกวินัยการออม น้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมี ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยสะท้อนจากศักยภาพและความต้องการของชุมชน จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยเน้นสภาพแวดล้อมทางด้านการเกษตร เน้นเศรษฐกิจด้านการเกษตร ความมั่นคง

ด้านอาหาร ไม่ฟุ่มเฟือย มีคุณธรรม ใช้ชีวิตซื่อสัตย์สุจริต ใช้ชีวิตอย่างสมดุล เดินสายกลาง พึ่งตนเอง เลือกรับปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ (2561) เรื่องศาสตร์พระราชากับการพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมโลก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาประยุกต์ใช้ฟื้นฟูให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมกับสังคมไทยได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ตามศาสตร์พระราชากว่าสี่พันโครงการ และยังนำไปประยุกต์ปฏิบัติในการพัฒนาต่างประเทศในสังคมโลกอีกด้วย แต่ผู้วิจัยมีความเห็นไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในด้านการจัดการภาครัฐในด้านทุนและงบประมาณที่จะฟื้นฟูแหล่งทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของชุมชน เช่น ป่าชุมชน ปราชญ์ชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานราก ปรับปรุงธรรมชาติไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ รื้อฟื้นกลุ่มประเพณีเก่าที่แตกสลายไป เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว

3.4 แนวทางการสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นศูนย์กลาง ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่าง น้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนจะต้องเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนเครือข่ายอื่นผ่านศูนย์เรียนรู้ชุมชน ช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างรอบรู้ รอบคอบ มีสติ มีการวางแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงิน และแผนสุขภาพ มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และทำแผนแม่บทชุมชน แผนที่ประวัติศาสตร์ชุมชน ปราชญ์และภูมิปัญญาชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ นางเยาว์ อุทุมพร (2558) ที่เสนอแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพของชุมชน แนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการศึกษา การจัดทำฐานข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ผู้วิจัยมีความเห็นไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้และการให้ความรู้แก่ชุมชนยังไม่ทั่วถึง เพื่อมิให้ชุมชนเกิดความอ่อนแอ ดำเนินธุรกิจชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งตลาดและพ่อค้าคนกลาง ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์และวางแผนธรรมชาติมิให้เกิดความเสื่อมโทรม รื้อฟื้นความสัมพันธ์ระบบเครือญาติและประเพณีเก่าแก่ที่แตกสลายไป

สรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบบริบทของชุมชนพื้นที่ในปัจจุบัน ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ตลอดจนแนวทางในการจัดการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เน้นเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้ควบคู่คุณธรรม และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและสังคม เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุขอย่างยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยเสนอให้งานวิจัยชิ้นนี้ควรถูกนำไปเผยแพร่ยังชุมชนท้องถิ่นอื่น หน่วยงานราชการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีแรงจูงใจการปฏิบัติกิจกรรมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ศึกษารูปแบบการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน เพื่อนำไปปรับใช้กับบริบทของชุมชนในพื้นที่ให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการจัดการเรื่องการพัฒนากระแสนทางเลือกตามแนวทางศาสตร์พระราชาและโครงการต่าง ๆ กับพลังชุมชน เพื่อนำมาปรับและประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละบริบทพื้นที่ ควรศึกษาหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ กิ่งก่ำ. (2555). *ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านม่อหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- เกตุสุตา โภคานิธย์. (2562). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 9(1), 50-56.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2556). *การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. นครราชสีมา: สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2557). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงเยาว์ อุทุมพร. (2558). การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตชลบุรี. *วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรี รัชใช้สังคม*. 1(1), 42.
- บรรเลง อินทร์จันทร์ และคณะ. (2561). *วิถีชีวิตชุมชน : กรณีศึกษานิคมสร้างตนเองพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*. 4 (1), 1-2.
- ประเวศ วะสี. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.
- วีไลวัจน์ กฤษณะภักดี. (2561). ศาสตร์พระราชา พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมโลก. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 8 (2), 1-9.
- สาวิณี รอดสิน. (2554). *ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮอด จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560ก). *ร่างยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี*. สืบค้น

เมื่อ 26 พฤศจิกายน 2562 จาก: www.nesdb.go.th

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน: กระบวนทัศน์ การพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ เรื่อง องค์การต้นแบบด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2560 ผ่านวิดีโอทัศน์ ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*

เสรี พงศ์พิศ. (2554). *เศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ถ้าใจปรารถนา*. กรุงเทพมหานคร : เทียนวรรณ.